

REDACTIA

Arad, Deák Ferencz-utca nr. 20.

ABONAMENTUL

Pentru Austro-Ungaria:

pe un an . . . 20 cor.

pe 1/2 an . . . 10 .

pe 1/4 an . . . 5 .

pe 1 lună . . . 2 .

K-rii de Duminecă pe an

4 coroane.

Pentru România și străină-

late pe an 40 franci.

Manuscrisuri nu se înpolază.

ADMINISTRAȚIA

Arad, Deák Ferencz-utca nr. 20

INSERȚIUNILE:

de un șir garmond; prima dată 14 bani; a doua oară 12 bani; a treia oară 8 b. de fiecare publicațiune.

Atât abonamentele, cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte în Arad.

Telefon pentru oraș și comitat 502.

Sortorii nefrancați nu se primesc

TRIBUNA POPORULUI

Intervertirea rolurilor.

Dacă un străin ar ceti ziarele de ieri maghiare și numai superficial ar cunoaște stările din Ungaria, ar crede că naționalitățile sunt înarmate până în dinți, ear' pe Maghiari, bieții de ei, îi amenință o mare primejdie.

Duminecă s'au ținut adică în același timp în două orașe însemnate din țeară întruniri pentru-ca Maghiarii să se organizeze împotriva atacurilor naționalităților. La Budapesta s'au întrunit anume cei cari vor să apere maghiarimea de primejdia „pan-slavă”, ear' la Brașov patrioții cari vor ține piept primejdiei „pangermane”.

Ca mâne vom ceti că se va ține întrunire și la Cluj, căci și acolo trebuie să fie primejdie: cea daco-română!

Cu alte cuvinte: primejdie pretutindeni în țeară...

Numai că nu pentru Unguri, ci pentru — naționalități!

Intrunirile acestea adică sunt cea mai eclatantă dovadă, că între Unguri domnește șovinismul cel mai intolerant.

Din cauză că Slovaci, cu toată miseria care-i mână în America, nu per, ci din contră: sporesc și economic se întăresc, ba au chiar deputați în Dietă, și încă îndrăzneți, căci cutează să amintească de drepturi înscrise în legea de naționalități, Ungurii se alarmează și ved căl verzi pe păreți...

Tot așa, din cauză că Sașii se țin și ei destul de bine prin Ardeal, unde câteva orașe au caracter săsesc, s'au alarmat cumplit patrioții ardeleni și sună și ei alarma, alegând un comitet din nu mai puțin decât 70 membrii care să vegheze, ca nu cumva Sașii temerari să „tradeze” patria!...

De altminteri că nu apărarea este scopul acestor „organisări”, rezultă chiar din cele-ce s'au vorbit în Budapesta. Să cetim numai, după-cum referență „Budapesti Hirlap”:

„Dr. Csányi Gusztáv ar dori ca activitatea reuniunii ce se organizează să nu se mărginească numai la panslavii, ci să se facă o așa organizare care să lucreze (dolgozzék) și în contra Valahilor, Sârbilor, a Svabilor din Banat și a altor naționalități. Presidentul Berecz Gyula (inspector școlar în Liptó) crede că ar fi mai bine a mărgini acțiunea la un cerc mai restrâns, dar' mai târziu să fie estinsă și asupra celorlalte naționalități. Ungurimea din partea panslavilor este mai mult primejduită; doar panslavii au fost cei dintâi cari au părăsit pasivitatea.

Credem că e destul atâta, pentru ilustrarea aserțiunii noastre.

E, la tot cazul de reținut afirmarea, că părăsirea pasivității din partea Slovacilor a fost rău pentru Unguri. O spune presidentul întrunirii, un inspector școlar, care, de sigur, exprimă părerea împărtășită de toți Ungurii...

Fapt e, că de când Slovaci au părăsit pasivitatea, Ungurii din părțile Nordului ale țării se frământă într'una.

Tot așa, sunt necăjiți și îngrijiți de izbânzile Sașilor verzi, cari le și dau de lucru în Dietă.

Mai e apoi de observat un lucru. Răspunzând diferiților oratori opoziționali din Dietă, prim-ministrul Széll a obiecționat că nu e destul ca numai puterea de stat să ia poziție contra agitatorilor — și agitator știm cine este între naționalități — ci trebuie să intre în luptă și societatea maghiară.

„Organisările” despre cari ne ocupăm sunt, fără îndoială, societatea maghiară a cărei pășire în luptă a fost solicitată de guvern.

Oficioși și particulari, s'au pus deci să apere pe — stăpânitori!

Cine nu vede intervertirea rolurilor?

Pe când ar trebui să ne organizăm adică noi, naționalitățile, din sinul cărora mereu cad jertfe, căci procesele de presă se țin lanț, — p'atunci vedem că se organizează de apărare (?) — vorba vine! — hegemonii nostri.

Asta-i curat povestea cu mielul care tulbura apă — lupului.

Noi din jos, ei d'asupra și dispunând de putere, și totuși noi cei vinovați.

Va trece însă și asta E o încercare ca altele multe. Astfel: nu s'au mulțumit hegemonii că au introdus limba maghiară în școlile naționalităților și că au ridicat școli de stat prin toate părțile, ci căutat-au ca prin „kulturregyleturi” și „Nemzeti-Szövetség-uri” să accelereze maghiarisarea.

Și ce au ajuns? O să mărturisească și ei azi mâne că în raport cu banii cheltuiți: nimica! Ori puțin de tot.

Așa va fi și cu „organisările” încontra naționalităților. Căci-va se toși de reclamă își vor vedé numele prin ziare, vor fi aplaudați la întruniri, vor produce ici colo zizanii, ș'atâta.

Mai natural va fi însă ca „organisările” acestea ale Ungurilor să-i desțepte pe frunțașii naționalităților. Să-i îndemne la solidaritate și luptă fără preget. Îndeosebi pe Români, cari n'au reprezentanți în Dietă și ale căror tendințe numai prin acțiuni extra-parlamentare se pot valora.

Russu Șirianu.

In giurul episcopiei Aradului ziarele maghiare ear fac lungi și judicioase excursiuni. Astfel „Függetlenség” află că guvernul a decis să nu propună prea înalta întărire. „Arad és Vidéke” știe deja că Széll a și fost la Monarch care a acordat — neaprobarea. In consiliul de ministri — scrie sus numărul ziar — s'a primit unanim ca să nu se recomande aprobarea.

Cât despre cauza, eată ce scrie „Arad és Vidéke”.

„Ca basă la aducerea acestor hotărâri a servit propunerea arhiepiscopului-

metropolit Ioan Meșianu și informațiunile ce guvernul și-a cules despre rolul politic ce a jucat în trecut Vasile Mangra”...

Ziarul maghiar se arată apoi foarte bine informat nu numai în ceea ce privește lucrurile dela Budapesta, ci și despre cele întâmplate în „tabăra lui Mangra”... Astfel zice că s'a hotărât realegerea lui Mangra, pe motiv că „aceasta n'ar fi o demonstrație contra Coroanei, ci contra guvernului”. In articol de fond chiar, numărul ziar își arată temerile că așa se va întâmpla.

Depinde — zice — totul dela hotărîrea lui Mangra, care dacă nu va voi să primească și a doua candidatură, partidul său va alege dintre protopopul Mihail Popovici (din Orșova), Dr. Ilarion Pușcariu și Filaret Musta.

Despre acest din urmă scrie:

„Musta este cel mai învățat între bărbații bisericii române gr.-or. Vorbește perfect ungurește și mai multe limbi apusene”.

Adevărul este că factorii români competenți nu știu încă nimic — cel puțin oficios nu — despre cele dela Budapesta. Ear cât despre cele petrecute între Români, „Arad és Vidéke” face simple combinații.

Camera României și Dr. I. Rațiu. In ședința de Sâmbătă a Camerei României, la propunerea liberalului Ilescu s'a primit unanim ca președintele să condoleze familia doctorului Rațiu.

Intristata familie a și primit următoarea telegramă:

„București. Adunarea deputaților, în ședința dela 23 Noembrie 1902 luând cunoștință de încetarea din viață a ilustrului Domniei Voastre soț, a votat în unanimitate propunerea: a vă exprima sentimentele ei de profund respect și condolență pentru ireparabila pierdere ce ați încercat. Cu profund respect îndeplinesc această misiune.

Presidentul Adunării deputaților:

M. Pherekyde.

† Dr. IOAN RAȚIU.

Despre împrejurările între cari a trecut la cele eterne Dr. I. Rațiu, se scriu următoarele:

„Pe când soția și ceilalți membri ai familiei, afară de o fiică a sa, d-șoara Felicia, erau duși să petreacă la cele eterne pe Onoriu Tilea, și poate chiar în momentele când în cimitirul din Șmig se arunca țărina pe cosciugul iubitului său ginere, venerabilul bătrân și-a dat și el sufletul în mâinile Dreptului-judecător, atins de apoplexie de inimă. Joi seara pe la 6 ore societatea sibiană era deja în cunoștința tragicului eveniment, ear' pe îndurerata soție, re'ntoarsă dela înmormântarea ginerelei ei Onoriu Tilea, acasă o aștepta deja nu mai mult soțul bun și iubit, ci numai cadavrul lui. Își poate închipui oricine dureroasa revedere, pregătită d-nei Rațiu prin această cruntă lovitură a sorții”...

Inmormântarea. Deși anunțul funebru al spunea că înmormântarea se va face la 2 ore, totuși deja de pe la 1 oră după amiază s' adunase public numărös, din Sibiiu și provincie, ca să dee venerabilului Dr.

Ioan Rațiu ultimul onor. Din locul depărtate era reprezentantă românească prin delegațiunii speciale, de pildă: delegațiunea bistrițenilor condusă de avocatul Dr. G. Tripou, delegațiunea comitetului partii lui național condusă de vice-presidentul George Pop de Băsești, delegațiunea eforiei școlare din Turda, a clerului gr.-or. din jurul Turzii, a băncii „Arieșana”, a tinerimii române din Cluj (prin universitarii Vasile Meruț, Mihail Dobresan și Lucian Balint), a meseriașilor din Blaj, apoi din Munții Apusenii Dr. Laurențiu Pop, din Brașov Dr. Aurel Murășan și N. Petra-Petrescu, din Alba-Iulia avocatul Rubin Patîța, etc. ear' din loc I. P. S. Sa mitropolitul Ioan Meșianu, P. C. Sa archimandritul vicar arhiep. Dr. Ilarion Pușcariu, protopop. Ioan Papiu, dir. sem. Dr. Eus. Roșca, protopresbiterul asesor-consistorial Mateiu Voilean, etc.

Ceremonialul funerar a fost celebrat de I. P. S. Sa mitropolitul Dr. V. Mihályi, asistat de canonicul Dr. Isidor Marcu, protopopul Dr. E. Dăian (Cluj), administratorul protopopesc Nicolae Togan (Sibiiu), preotul Arsenie Bunea (Sibiiu), și de doi diaconi, ear' cântările funerare au fost cântate de corul teologilor din Blaj.

La 2¼ trisul convoiu pleacă dela locuința din strada Schewis a răposatului, trecând, în accentele doioase ale cântărilor funerale și pe ninsoare grea, strada Schewis, piața Herman, strada Cisnădiei, piața mare, etc. până la biserica gr. cat. din suburbiul inferior, unde ceremonialul durează până aproape de 5 ore seara.

După evanghelia canonicul Dr. Augustin Bunea, stând la capul cosciugului, a rostit o predică, cu motto: „Drept ești Doamne, și toate lucrurile tale și toate căile tale sunt milă și adevăr și judecată adevărată, și drept judeci în veac (Cartea lui Tovie cap. 3, v. 2).

Au urmat apoi câte-va ectenii și cântări funerare, după cari vice-presidentul George Pop de Băsești, în numele comitetului partidului național înecat de lacrimi apreciază activitatea răposatului și face vot că steagul luptelor naționale, pe care 'l iau în primire dela răposatul cuat și nepătat, îl vor ține sus și tot așa de curat îl vor preda urmașilor.

Imediat ia cuvântul avocatul Dr. G. Tripou și rostește o vorbire duioasă, apreciând activitatea publică alui Dr. I. Rațiu.

Dr. Tripou termină astfel:

„Când îți primești patul liniștit de veci lângă marii tăi măestri și fosti soți de luptă: lângă Papiu Ilarian, George Barițiu și Baronul Urs de Margina, — poporul român de pretutindeni, și toți fiii lui, pe lângă cununile superbe ce-ți acoper cosciugul, sufletește te încunjură și suspină îndurerat, ca un codru bătut de vânt, în jurul unui stejar uriaș abătut la pământ.

Acest suspin general, acest prinos de recunoștință neșfermărită, de iubire îndurerată, va păstra memoria faptelor tale bărbătești pe seama generațiilor viitoare.

Acestea te însoțesc și să te însoțească, drept suită meritată, la egirea ta dureroasă din patria și viața ta pământească, ce cu glorie o ai străbătut.

Capetele noastre se pleacă înaintea memoriei tale. Dreptele noastre, la falfăitul îndurerat al steagului rămas de tine, cătră cosciugul tău se adresează, și durerea și iubirea noastră îți șoptește:

Fie-ți somnul lin!

Adio! Adio! Adio!”

Cosciugul e dus apoi la groapă, unde după deslegarea și după discursul rostit de Moruț în nume e tinerimei din Cluj, rămășițele pământești ale lui Dr. Ioan Rațiu sunt date pământului.

Administrație maghiară.

A început cu noi și acum după ce toate manifestațiile noastre le-a violat prin abuz de drept și de putere, merge mai departe. Căci zice francezul: mâncând vine apetitul. Isprăvind cu călcarea în picioare a libertăților de intrunire și de cuvânt a naționalităților, administrația maghiară urmărește acum și societățile maghiare care nu sunt pe placul guvernului.

Căci ce alta ar putea însemna ordinațiunea șefului de poliție din Buda-pestă, în care provoacă două societăți („Társadalmi Tudomány Társaság și Munkásképző Tanfolyam) societăți curat culturale sociale, că pentru a-și putea ținea ședințele, au nevoie totdeauna de concesiune polițială.

Evident că ordinațiunea aceasta este o violare frapantă a dreptului de intrunire.

Ziarele din Budapesta, și mai ales cele opoziționale, protestează acum toate în contra acestei ordinațiuni.

„Független Magyarország” în numărul său de Marți, ocupându-se la locul prim de această dispoziție, zice:

„Se susține că Ungaria este un stat polițial. Ordinațiunea șefului poliției adeverește aceasta. Ordinațiunea aceasta este un atentat. După aceasta nu mai poate urma, decât ca pe răspânditorii culturale să-i puși înaintea aparatului de fotografie și ca pe făcătorii de rele să-i fotografieze. Eată, iar am recăzut cel puțin în epoca absolutismului!”

Il doare rău pe „Független Magyarország”. Dar onorabilul confrate aplauda și el și aplaudau toți, când era vorba de vre-o păcătoșie a administrației ce o săvârșea împotriva noastră. Acum lucrurile se răzbună. Nu noi zicem că Ungaria este un stat polițial, ci o zice „Független Magyarország”. Când o ziceam noi, ne asmuțau asupra noastră toți procurorii!

Căsătoria pentru zestre.

Trad. după H. Malot.

De

Sever Bocu.

(Urmare și fine.)

IX.

Camil, care aștepta scrisoare de la Susana, după cum îi făgăduise la despărțire, dăduse ordin, ca îndată ce va veni ceva la adresa lui, să-i trimită în odaie; și el o părăsise Mercurul dimineața; peste zi ea va vorbi cu mama sa; noaptea va scrie, și Joi de dimineață va pune scrisoarea la poștă; Vineri dimineață el o va avea. La șapte ore și 45 minute îi aduse două.

Scumpa mea!

Răspunsul tatălui, apoi al mamei de sigur: căsătoria noastră; și această grabă din partea ei îl umplea de fericire. În totdeauna a făcut mai mult decât a făgăduit.

Cu toate acestea adresa scrisorilor l-a frapat, căci nu era aceea pe care o cunoștea el; frumoasă, regulată; ci urtă și scrisă de o mână tremurândă, ceea-ce-l dovedea că a fost de mișcată scriindu-i.

La cele dintâi cuvinte nu înțeluse nimic:

N'ai știut că mă vei omorî... Numai d-ta sigur o vei ști, că-ți fac onoarea de a mă mărturii. Măne... dimineața sau seara, înainte de a fi primit această scrisoare, mă voi arunca de pe stâncă din Flammanville în mare...

Din Dieta.

— Ședința din 9 Decembrie. —

Prezidează contele Apponyi Albert, care fusese vre-o câte-va zile bolnav.

În discuția indemnitații ugronistul Hellebronth Géza atrage asupra sa o deosebită atenție.

Dup'aceea a vorbit Molnár Jenő. Făcând, aluzie la familia domnitoare a zis:

„Partidul liberal stă în serviciul unei familii care în decursul veacurilor nici n'a învățat nici n'a uitat nimic”.

Prezidentul îl îndrumă la ordine.

La sfârșitul ședinței Dieta a hotărât să prelungească ședințele până la 3 oare d. a.

DIN ROMÂNIA.

Printul moștenitor. Impresiunea pe care a făcut-o, nu numai printre ofițerimea noastră, dar în toate cercurile și straturile sociale, modul în care A. S. Regală Principele Moștenitor a inaugurat activitatea sa de inspector general al cavaleriei este nu se poate mai profundă și mai minunată.

Indată ce A. S. R. a luat în posesiune acest post, a început inspecțiunile sale pe la reședințele diferitelor regimente și le-a continuat, cu toate intemperiiile, cu toată vremea năprasnică din zilele trecute, fără un moment de întrerupere. Intorcându-se în Capitală, Alteța Sa Regală era gata a-și continua inspecția, plecând er la Constanța — și numai din cauza întreruperii liniei a fost nevoit a-și amâna plecarea.

Înaltul acesta exemplu de ardoare și precisiune întru împlinirea datoriei ostășești se aduce în legătură, de toată lumea, cu dovezile strălucite de cele mai înalte calități militare date de A. S. Regală cu ocazia manevrelor trecute și în inima fie-cărui român crește sentimentul mândriei cu care țara întreagă privește la Principele și Moștenitor.

Aniversare. Joi, la orele 2 p. m., M. S. Regele va primi o delegațiune de ofițeri de infanterie, care i-vor oferi din partea armei lor, cu ocazia aniversării victoriei dela Plevna de acum 25 ani, un bronz reprezentând, pe un soclu, un dorobanț, ear în bas-relief, trecerea Dunării și luptele dela Grivița și Smârdan.

Delegațiunea se compune din general Iarca, comandant de corp de armată,

general Tătărescu, comandant de divizie, general Anghelescu, comandant de brigadă, și din câte un colonel, locot.-colonel, major, căpitan, locotenent și sub-locotenent de fiecare corp de armată.

Delegațiunea din partea diviziei din Dobrogea se compune dintr'un locot.-colonel, major, căpitan, locotenent și sub-locotenent.

Printre maiorii, vor figura și comandantul batalionului I de vânători, al cărui șef este A. S. R. Principele Moștenitor, și comandantul batalionului II „Regina Elisaveta”.

Reflexiuni.

Ienopolea, la 25 Nov. (8 Dec.) 1902.

În N-rul de ieri (218) al acestui prețit ziar s'a publicat un articol sub titlul „Epoca neamurilor” scris de un domn cu numele Ioan Costa, care articol conține unele lucruri ce ating mai deaproape diecesa noastră a Aradului și care tind a arăta unele anomalii în conducerea diecesei de pe vremea când I. P. S. Sa Mitropolitul nostru actual a condus diecesa noastră ca episcop. Inspirarea faptelor din articol, tind a zgudu autoritatea I. P. S. Sale înaintea opiniei publice, prin urmare țintesc a devalva stîmna și subordinarea ce eparchioții și peste tot — credințioșii se cuvine să o aibă cătră capul lor bisericesc.

Fiind-că eu sunt convins că noi românii gr.-or. din țeara noastră mai vîrtos prin întărirea legăturilor dintre noi — fiul acestui bisericel — ne mai putem afirma, — aflu, că propagarea astorfel de aprecieri și critice, precum sunt cele din articol, produc mai mult rău decât folos, — drept aceea în interesul cauzel noastre bine primite, precum și pentru a rectifica unele greșeli ale autorului articolului mă aflu îndemnat a scrie reflexiunile aceste.

Naute de toate declar, că eu despre dl Ioan Costa, autorul articolului, n'am cetit și n'am auzit să fi luat parte în vre-o acțiune fie bisericescă fie politică au culturală din luptele câte le-au purtat fiul națiunii și bisericel în timpul trecut ori în cel prezent. Poate că pășirea aceasta a dînsului e primul debut și că de acum înainte îl vom vedea validându-se ca factor, la ceea-ce ne îndreptășesc și punctele (...) cele multe dela capătul articolului. — Ori cum va fi, dar eu țin, că un om fără nici un trecut în viața publică, nu e îndreptățit să spună critică asupra bărbaților cu trecut bogat, îmbetrânți în fapte mărețe și strălucite; eu aflu că un om despre care lumea nu știe și nu poate încreșta vre-o faptă vrednică d. es. că ar fi jertfit ceva ori că a luptat undeva pentru un scop măreț, pentru binele comun, zic — un asemenea om, fie măcar cât de bun în intențiunile sale, nu are drept să eșerceze critică asupra altui om, cu atât mai vîrtos — asupra unui prelat. — Lase-o aceasta altor bărbați mai compe-

tenți, căci altcum dovine — nemodest, ea să nu zic temerariu. — Aceasta pentru aceea am aflat de lipsă a accentua, pentru că în timpul de astăzi sunt mulți de pînura dlui Ioan Costa, care scriu în public și fac zvon asupra altora, mai vîrtos asupra persoanelor înalte, dar în oglindă nu se uită, ca să se vează pe sine — că cine sunt? că ce bine au făcut în lumea asta?

Cel ce vede faptele altora, uite-se și la ale sale.

Și cu stăta eu mai că aș fi terminat. Pentru mai bună lămurire a pășirei mele înainte on. public cetitori însă, să trecem și la conținutul articolului.

Se critica „epoca neamurilor” că în ea „să lucra mult pentru bună starea materială a episcopiei” (aceasta e zisă în batjocură) și că a introdus la pedagogia un „deus ex machina numit curs pregătitor”. — După dl G. Costa adevăc a făcut 18a epoca neamurilor că a zidit institutul pedagogico-teologic, care nu era; seminarul, care nu era; două alumnee, care nu erau; școala superioară de fete, care nu era; tipografia, care nu era — și toate câte sunt, din epoca aceea sunt. — Oare așa se trateze și archidieceșanii cu I. P. S. Sa după-ce va zidi catedrala și după-ce vedem că și până-acuma a colectat spre acest scop cam la o sută mil coroane, — oare asta să i fie re-plata!

Stipendiile încă de pe acest timp datează. Fundațiunea Paffy de ex. de atunci până astăzi a conferit 14 mil coroane ca stipendiu nou, pentru care stipendiu eu unul am avut multe vorbe cu I. P. S. Sa, dar în urmă am capitulat văzînd că I. P. S. Sa are vederi mai largi decât ale mele locale. Deși mă țineam în drept, la discuție prin ziare n'am recurs. Cu stipendiu din epoca aceasta s'au crescut mulți preoți și profesori.

Școala pregătitoare încă de pe timpul epocii neamurilor se datează. A înființat o atuncia, căd s'ariele învățătoșii erau și de 200 și de 100 fl. și când la preparandie nu veniau tînîri cu pregătiri nici pe lângă primirea gratuită în alumneu, eară cari veniau, — onoare excepțiunilor — erau dintre cei slabi. — Consistorul a propus această școală, sinodul eparchial a încuviințat-o. Oare referential școlar de atuncia — reprezentat Dr. Georgiu Popa, iniciatorul cauzelor școlare de atuncia, să fi fost mai mic pedagog, decât dl Ioan Costa? — Dăpot că din școala pregătitoare au ieșit un mare număr de învățători, cari astăzi sunt po-doaba școalelor din diecesa noastră; întrebați pe un Gîfocoran dela Galșa, pe un Vidu dela Lungoj, alt Vidu dela Halmaj, pe un Vancu dela Măderat, pe un Boșcaiu dela Bodești ș. a. — din care școală au ieșit dîneșii; numele lor sunt cunoscute și peste granițele diecesei; ei vor face mărturie și despre referințele dintre învățători, despre care se zice în articol că nu aflat doi învățători în diecesă, cari să fi vorbit bine de colegii lor”.

Eu cred că autorul și a scris articolul în necunoștință de cauză; a mai crezut că poate necontrolat să scrie în public; s'a

Nu ceti mai departe: ridicîndu-și capul se întrebă, de este ori nu în toate mințile.

Și repede deschise a doua scrisoare „Iartă mă, Camil, am suferit atât de mult!”

Se mai liniștii și crezu că mai înțelege ceva: părinții ei au început prin a respinge cererea ei, și atunci s'a gândit să se omoare, dar s'au întors asupra celor zise, și ea a scris a doua scrisoare.

Luă scrisoarea în mână, dar încă-odată se opri ca lovit de trăsnet: Nu, nu ești tu cauza morții mele, eu, numai eu singură doresc să mor...”

— De ce vorbește ea de moarte?

Trecînd numai cu ochii peste scrisoare fără a o cети bine ajunsse îndată la sfârșit, luă apoi pe cea dintâi și o cetti.

Așa era, adevărat, că va muri: „Măne, înainte de a fi primit această scrisoare mă arunc în mare”.

Măne era ziua de ieri.

Perdî totată puterea, picioarele nu-l mai ținură și căzî pe un jîț. Dar îndată se ridică.

Pentru-că după cea dintâi scrisoare a mai scris una, sigur că și-o fi schimbat și gândul, cum își schimbase și sentimentele?

Plecînd, ajungînd la ea, el va pute s-o scape. Cu toate că știa căte ore sunt,

fugi la pendul, erau opt ore fără căte va minute, și trenul plecă la opt ore și jumătate, sării câte trei patru trepte și egi în stradă, aci strigă a unui birjar care tocmai trecea p'acolo, îl făgădui un frumos bacșiș afară de plată dacă-l duce iute, și plecă.

— Valonia mă rog, un bilet de cl. I. În cupeu luă scrisorile și le receti

dacă nu mai liniștit, cel puțin mai cu bă-gare de seamă, nelăsînd nici o literă, și cu toate că vedea, nu pute crede acestor adevăruri: scrisese într-o oră de supărare, de nebulie, dar se liniștise. Cine se omoară când este iubită! Stia ea, cu ce patimă este iubită, o spusese ea singură. Chiar dacă s'ar fi dus până la locul ales, o slăbiciune, o frică, o întemplantare miraculoasă în sine ceva, a scăpat-o. Tot drumul se gândia când la una, când la alta și nu ave curagiul să se oprească în fața adevărului.

A ajuns în Valonia, mersa la cărelma unde Marți găsise o trăsură, luă chiar că-reușul acela și plecă ca fulgerul.

Era încă ziuă când ajunsse pe cheiul din Diélette, cu toate astea soarele sfîștise: De departe zări în fața hanului grupe de oameni, care vorbiau cu o animație ce li părî sinistră.

El sări jos din căruță și se repezi în bucătărie.

— Dl Capel?

— A! șermanul domn!

Tonul ca și figura oamenilor din han îi spuseră adevărul:

— E cu puțință? șopti el, fără a ști ce zice și rîzimîndu-se de masa cea mare lângă care ședea în picioare.

— Când s'a retras marea numai, s'a găsit, corpul șermanel domnișoare; nu sunt încă două ore de când l-au adus.

— Rănită?

— Nu e cine-va rănit, când cade din virful stîncei.

Era prin urmare adevărat. Nu mai pute sta la locului, și începî să-și peardă puterile, picioarele nu-l mai țineau.

— Trebuie să ședeți, d-le dragă, ved că sunteți foarte mișcat, ce credeți, o asemenea lovitură, pe neașteptate.

I-se aduse un semn, și toți se adunară în regiunul lui.

— Aș voi să văi pe dl Capel.

— E în odaia bieteii d'șoare cu d-na; te va conduce îndată cineva.

El urcă scara fără a vedé treptele, și ajungînd în coridor în fața odăii, auzia suspine în lăuntru. Atunci trimise pe servitoarea ce-i arătase drumul și așteptă un moment par-că ar fi voit să-și ia o atitudine oare-care. În fine deschise ușa: Dl Capel, care era înainte patula, lângă soția sa, răzimat de un scaun, întrebă:

— Cine e acolo?

— E Camil Rochas.

— D-le Rochas! D-ta?

Camil înțelege că e timpul să-și justifice sosirea și intrarea în odaie și zise:

— Veniam tocmai să vă rog să mi-o dați.

— D-ta!

Apoi întorcîndu-se spre d-na Capel zise:

— El a fost.

Și deschizînd amîndoi brațele lui Camil:

— Fiul meu! Iubitul meu fu!...

NOUTĂȚI.

ARAD, 10 Decemvrie n. 1902.

Dimitrie Popovici, celebrul baritonist, artistul mare care a câștigat atâta cinstire numelui românesc, trecând spre România, s'a oprit pe două zile în Arad, unde s'au luat dispoziții în privința concertului ce va da, în ajunul anului nou, ori mai târziu, când va dispune de timp.

Nici nu trebuie să spunem poate, câtă bucurie ne face putându-l saluta în mijlocul nostru și că venind să concerteze, ne va procura adevărată sărbătoare.

Alt proces. După-cum se scrie din T. St.-Martin, redactorul Bielek Antal dela „Ludove Noviny“ a fost dat în judecată pentru un articol în care scria împotriva unei școli de stat ce s'a ridicat într-o comună slovacă.

Bartha Miklós scrie în „Magyarország“ de azi un articol de fond în care osândește aspru pe kossuthiștii cari fac obstrucție lui Széll. Zice că lucru acesta era de înțeles față de un Bánffy, dar față de constituționalii Széll este o mare greșală, este a cobori Dieta și a face plăcere austriacilor.

Articolul lui Bartha produce mare senzație.

Se știe de altfel de mult că Bartha este opozant de — porunceală.

Nuntă în casa Domnițoare. După-cum anunță o foste din Viena, nunta principesei Elisabeta Amalia cu prințul Lichtenstein se va ține probabil la sfârșitul lunii Februarie.

Intrevedere. Ziarul „L'Indépendance Belge“ scrie următoarele asupra intrevederii M. S. Regelui Carol cu împărații Austriei și Germaniei:

„De câte-va zile se vorbește în presa internațională despre o proiectată întâlnire la Abazia, a lui Wilhm II. și Francisc Iosif cu Regele Carol al României.

Organisările Ungurilor. Deodată vine știrea din două părți despre organisări ale Ungurilor în contra dușmanului mare: în contra naționalităților. În numărul nostru de astăzi la loc de frunte ne ocupăm de organisarea Ungurilor din Budapesta, cari au decis a ridica fortificații în contra panslavorilor. În același timp vine vestea despre organisarea Ungurilor din Brașov împotriva Sașilor. Aceștia din urmă au ales un comitet de 70 în frunte cu protopopul catolic Moór Gyula. Cu un aparat tot așa de mare, au pornit cei din Budapesta în contra panslavorilor.

Tremurați popoare!

Inmormântarea lui Ioan Brânda funcționar consistorial și publicist a avut loc Marți la 3 ore d. am. în cimitirul de jos din Arad. Numeroși amici și cunoscuți au asistat la astucarea rămășițelor pământești ale modestului dar harnicului și cinstitului mănuitor al condeiului în lupta publicistică. Prohodul a fost servit de părintele Traian Vășan, care a rostit o duioasă cuvântare.

Cuvine-se ca cu acest privilegiu să amintim câte-va momente din viața lui Ioan Brânda.

Născut în Buteni din părinți săraci, încă înainte de a-și fi terminat studiile liceale a intrat în gazetărie, lucrând și entusiasmându-se pentru cauza română, la „Tribuna“ din Sibiu, de sub era Slavici.

Luptând cu mari greutateți, ale căror efecte nu au lipsit de a se imprima asupra feței lui s'au a fi, a terminat liceul și facultatea filosofică din Cluj. A reîntors apoi în ziaristică și a lucrat la mai multe ziare române din patrie și din Bucovina. Pe când partidul nostru național trecea prin groana „crieșă“, Ioan Brânda a întemeiat (împreună cu S. Bocu în urmă cu Dr. I. Suciu) „Revista Lipovei“, organ săptămânal, redactând-o în timp de o jumătate de an și luptând pentru cei goniți pentru dreptate.

Cu multă râvnă pentru toate cauzele bune, având frumoase cunoștințe, Ioan Brânda

a lucrat mai mulți ani la ziarul nostru „Tribuna Poporului“, dovedindu-se ziarist de forță, care se ascunde sub anonimatul, pe care fireasca sa modestie i-l împune. Adese-ori lucrând muncă grea, pe care alții si-au pus subscieroa, cum e și cartea: „Drepturile și datorile învățătorilor de Dr. M. Szabó, în traducere românească.

Nu a dorit decât liniște și pace, când a părăsit redacțiunea noastră; liniște, — pe care un ziarist nu o poate avea nici când. Dar nici pacea și liniștea, pe care se părea că a găsit-o ca modest slujbaş, nu au fost în stare să-l împacă cu sufletul său învârbat în sine; — încât a ajuns la faptul desnodământ, de-a o rupe cu legile firei. . . Dumnezeu să-l ierte; ear noi să-l păstrăm o vecinică amintire!

Sinucidere. Posinger Károly secretarul prințului Lobkovitz, comandantul militar din Budapesta, s'a spânzurat. Se zice că suferea de melancolie.

S'a făcut — Ovrei. Ziarele locale aduc știrea că Pilat Imre, negustor, pentru a câștiga de soție pe fiica lui Világ Moritz, negustor în Curticium, din catolic ce era, s'a făcut Ovrei. Operația circumcisiunii a făcut-o — scrie „F-g.“ — doctorul Austerweil și Keppich din Arad. La actul acesta erau marturie mai mulți membrii ai comitetului sinagogii din Arad.

Duelul mortal din Szombathely. Am anunțat cetitorilor noștri duelul din Szombathely, în care avocatul Dr. Ernest Géza, a rămas mort pe terenul de luptă.

Noua jertfă a acestui barbar prejudiciu zace acum în recele mormânt. Inmormântarea s'a făcut Duminecă, asistând un public imens.

Ziarele aduc amănunte interesante despre antecedentele duelului.

Vineri, înainte de amiază, Ernest înainte de a pleca la casarma honvezească, a intrat la gimnasiul de stat și prin pedel a chemat pe băiatul său Lejos elev de a VIII clasa gimnasiului, pe coritor. A mărturisit fiului său, că merge se duzeleze.

— Te-ți-o spun — zise — că stau înaintea unui duel fatal. Esti acum bărbat, și de acea păstrează discreție până după terminarea duelului. Am nădejde, că ne va ajuta Dumnezeu..

Ernest s'a despărțit foarte emoționat de băiatul său îmbrățișându-l și sărutându-l de mai multe ori. Peste un jumătate de ceas în casarma militară s'a desfășurat drama. Băiatul într-acestea s'a dus acasă dela școală și când la 12 oare a eșit afară pe poartă, tocmai în momentul acela treceau cu cadavrul tatălui său, pe care-l transportau la spital.

Dr. Ernest a ținut familiei în desăvârșit secret duelul său, despre care numai fiul său știa.

În Szombathely de altfel este indignată lumea în contra conșilor Festeich, pe cari li s'au dovedit că s'au deșabuzat de ceas în casarma militară s'a desfășurat drama. Băiatul într-acestea s'a dus acasă dela școală și când la 12 oare a eșit afară pe poartă, tocmai în momentul acela treceau cu cadavrul tatălui său, pe care-l transportau la spital.

Eleonora Duse grav bolnavă. Din Roma se anunță, că Eleonora Duse care de prezent petrece în New York, dând câteva reprezentațiuni, s'a îmbolnăvit acolo foarte grav. Artista în urma derailării unui tren cu care călătorise a trebuit să meargă pe jos într-o ploaie torențială, și răcindu-se a căpștat durere de gât. Medicii cred că vor trebui să-l facă operație.

Premiile Nobel după-cum se scrie din Stockholm, se vor decerne anul acesta mai mult profesor Todor Mommsen (Charlottenburg), Martens, profesor de drept (St. Petersburg), Dr. Ross, medic-profesor (Liverpool), Emil Fischer, profesor de chimie (Berlio) și chimicilor olandezi Lorentz și Zeemann. Premiul cel mai mare este al lui Martens, căci lui i-s'a dat vestitul premiu de pace.

Constituire. Membrii Societății Studenților Români din Anvers, întrușiți în ședința extra-ordinară de închidere din 20 Iunie a. c. în localul Societății, Café des Mille Colles, au ales următorul comitet până la 15/28 Ianuarie 1903: Președinte:

Const. Teianu, Craiova. vice p.: Stef. Mantea. Craiova. Secretar: Ioan Garoin, Brașov, Casier: Alex. Nicef, Constanța.

Afacerea Krupp. Ziarul socialist „Vorwaerts“ care precum știut este, a avut mare rol în cunoșcerea afacerii Krupp — după-cum se telegrafează — își susține acușele, și pentru ale dovedi pe deplin, a trimis în Capri pe un redactor al său, deputatul Gradnauer.

Doză zile sărbătoare. Duminecă și Luni fiind sărbătoare catolică, s'a arătat o interesare deosebită a publicului față de expoziția de Crăciun a lui Porter. Birja după birja s'au oprit în fața marelui magazin de pe piața Libertății și publicul a înscenat formal peregrinaj. Lucrul acesta este cu atât mai neobișnuit, cu cât adevăratul sezon de abia acum începe, dar — așa se vede — diversitatea obiectelor espuse într-o sală de 60 metri lungime, atrage publicul. E și ceva firesc. Fiește care să silește că din mulțimea obiectelor frumoase să-și procure pe cel mai frumos și asta acum se poate face când asortimentul este încă întreg. Cu grămada sosesc comanda de din provincă prin scrisori și prin telefon, secția de transport a magazinului e acum binisor luată în întreprindere. Pentru interesul mai multora însemnăm aci Nr. 324 al telefonului marelui Právații a lui Porter Vilmos din Piața Libertății.

Atragem atențiunea onoratului public cetitor asupra anunțului de pe pag. a 4-a a dlui Daniel Koch, arangiat din non cu cele mai perfecționate mașini de cusut și brudat, cel mai potrivit cadou de Anul nou. Îl recomandăm cu toată căldura.

PARTEA ECONOMICĂ.

Prețul spiritului din Arad, 9 Decemvrie.

Spirit rafinat, vânzare mare . 118.— mică . 120.— brut vânzare mare . 116.— mică . 119.— 100 chilograme borhot uscat . 12.80.—13.—

Bursa de grâne din Budapesta

50 chlgr. grâu pe Aprilie 1903 c. 7.72—7.73 „ „ sâcără pe „ „ „ 6.71—6.72 „ „ porumb pe Mai „ „ „ 5.79—5.80 „ „ ovăș pe Aprilie „ „ „ 6.82—6.83

Bursa comerțului cu porci din Kőbánya:

Raport dela 6 Decemvrie. Porci grași (ungari), per. peste 400 Kgr. 107—110 fl „ „ „ până la 300 „ „ „ tineri până la 320 „ „ „ 111—112 „ „ „ tineri „ „ „ 250 „ „ „ (sârbi) per. peste 260 „ „ „ 107—109 „ „ „ „ până la 240 „ „ „ 102—104

ULTIME ȘTIRI.

Franța, Alsația și Lorena. Haga, 8 Decemvrie. Unul dintre membrii juriului de arbitru din Haga, d'Estournelles, a declarat într'un discurs al său, pe care l-a ascultat și ambasadorul italian, că Franța nu poate abziice de Alsația și Lorena, dacă nu vrea singură să-și recunoască retrogradarea. Pacea definitiv nu va pute fi asigurată, decât decretând neutre Alsația, Lorena și Egiptul.

Red. respons. Ioan Russu Șirlianu. Editor Aurel Popovici-Barciann.

Insertiuni și reclame.

Loc pentru cele mai ieftine cumpărări:

săpun aromat, parfumișii, articoli pentru frizat și de chimie, pudră, dentatură, precum și vâpsală pentru față; pieptene, perii de păr, de dinți și de haine și tot felul de articoli ce aparțin acestei branșe se pot avé 865 8— numai în prăvălia

TUCHMANN B.

vânzare an gros și en detail de articoli de galanterie, săpun aromat, parfumișii, articoli de frizat și chimie: „

In ARAD colțul pieșii Tökölly și al str. Forray. (Edificiul bisericii române).

de o persoană înaltă, ca atât mai vîrșid apară numele lui însuși.

Dela preparandii și învățătorii — trece anul la teologie și preoți și zice: „Revenitu-s'a tinerime din toate unghiurile și toate felurile etc.“ — Câtă răutate s'au în public! — S'au primit adevărat la școlile teologice toți recurenții mai bine plăcați. Cumcă în anul acesta au recurs arti cu mai mari pregătiri, această autorul voește să o atribue stării strămutate a școlii preoților; despre această tace ca ștele. Oare dacă n'ar fi congruș, căți doli ar fi astăzi cu pregătiri superioare? Urmează apoi în articol un pasșiu și cu mai multă răutate — despre dăruirea unor profesori (mai toți — se zice), la care eu însă nu răspund fiindcă se atinge lucruri peste cari am trecut deja pe cari nu aflu de consult a le mai respici.

Se provoacă mai departe autorul la mai casuri concrete: că un preot s'a sfințit cleric încă din cursul II., că un cleric a avut de soție pe verișană sa, și că un al șilea cleric cu lunile a așteptat până să s'arohitonit.

D'apoi așa lucruri mai sunt aceste, că ele merită a fi zgândărite și după un timp! — Câte casuri au obvenit mai înainte — că se hirotoneau clerici înainte de absolvare? — Patriarhul dela Constantinopol, au dacă convine mai bine — papa dela Roma încă au dispensat și dispensează clericii de aceste; având arhieriei dreptul acesta rezervat, cum vine mai ales un subroinat până acum necunoscut să critice exercitarea acestui drept, dar dacă de fel și de dispensa, cine i'ar pute porunci? — La asemenea chip știm casuri și în trecut și în viitor, de clericii vor aștepta mai lungă vreme până să se hirotoniți și pentru aceea știm în ceriu nu s'a făcut nici nu se va face.

Mai scrie autorul și despre seminar, că nu e bun aparatul de încălzire, că pe școlarul acoperișului ploaia și putrezesc grinție, ear' decorațiunile de pe părți încep a se deslipi.

Oare această învinuire ce va să zică? — Epoca neamurilor a zidit seminarul; tot aceea epocă acum încetată — poartă viață și seminarul astăzi nu se reparază, nu se cărește. — Aceasta încă e o critică „șui generis et temporis“! Și oare nu vede autorul, că prin critica aceasta mai multă laudă aduce epocii criticate și defaimă pe epocia, în a cărora grație voește să intre. — Și apoi eu cunosc un seminar înființat de împărat, în care pe vremea când și eu eram internat într'insul — într'un dormitor în care erau adăpoșiți vre-o 40 studenți — aici nu era cuptor; de alta parte autorul știe, că un institut înființat de un episcop din averea unei biserici sărace să fie înzestrat cu toate comoditățile boierești? — Noi bătrânii cari am contribuit la ridicarea seminarului, ne uităm la el ca la o podoabă a dieceșei, pentru că știm cum l'am ridicat — pentru viitorime, — până când cei tineri — căci autorul tiner poate numai să fie — așteaptă ca tot noi să mergem să și măsurăm într'insul! — au ce?

Mai scâlcăie autorul niște frase tot „șui generis“ despre unele persoane, despre cari zice că nu aveau trecere pe vremea aceea și anumește pe dl Dr. Oacu. Ea știu din contră. Dl Dr. Oacu să bucure pe atunci de o mare trecere la curtea episcopescă până că a durst epoca criticată de el autor. Dect autorul a scris aceasta earăși în necunoștință de cauză. Știu și aceea, că bărbat, precum zice autorul, dați pe mâna plebei de pe strade, — își luau refugiu tot în seminarul perhoreșcat de dînsul, unde au eșiat scut și scăpare.

Și ar fi multe de rectificat, pentru că dl Ioan Costa și-a scris articolul cu penă înmăoiată în venin, totodată a strins claie pe grămadă multe șfimișii, cari nu stau; — pentru că însă aflu că cele rectificate de mine deocamdată sunt destule pentru-ca on. public cetitor să-și poată forma judecata sa parțială: încheșu reflexiunile mele cu următoarele două întrebări: 1. Oare cu vinușos lucru e ca un credincios al nostru (pentru-că doară la noi s'a botezat) să arete atâta necinste cătră Metropolitul seu? 2. Dl Ioan Costa — făcut a causei noastre au șio-și ceva serviciu prin publicarea articolului seu, sau ba? — dacă a făcut, ce anume e acel serviciu? — dacă n'a făcut, — pentru-ce l'a scris?

Constantin Gurban.

Am publicat șirele de mai sus din consideratiune pentru știmatul autor. Bine înțeles, având rezervele noastre. Ear' cât despre cele-ce-l priveșc de dl Costa, va răspunde d sa. Redacția.

Cruce sau stea dublă electro-magnetică

Patent Nr. 86967.

Nu e crucea Volta.

Nu e leac secret.

vindecă și înviează sub garanție.

Aparatul acesta, vindecă și folosește contra durerilor de cap, urechi și dinți, migrene, neuralgie, împedecarea circulației sângelui, anemie, amețeli, tuituri de ureche, bătaie de inimă, sgârșiri de inimă, astma, auzul greu, sgârșiri de stomac, lipsa poftei de mâncare, răceală la mână și picioare, slăbirea peste tot, reuma, podagră ischias, udulul în pat, influenza, insomnia, epilepsia, circula-

ția neregulată a sângelui și contra multor altor boale, cari la tractare normală a medicului se vindecă prin electricitate. Inșușirea acestui aparat este, că vindecă nu numai din timp în timp, ci introduce constant în corpul omenesc binefăcătorul curent, când pe deoparte vindecă cu succes boalele aflătoare, eară pe de altă parte e cel mai bun scut contra îmbolnăvirilor.

Deosebită atențiune e a se da împrejurăret, că acest aparat vindecă boale vechi de 20 ani.

In cancelaria mea se află atestate incurse din toate părțile lumii, cari prețuesc cu mulțumire invențiunea mea și ori-cine poate vedé aceste atestate. Pacientul, care în decurs de 45 zile nu se va vindeca prin aparatul meu, primește banii înapoi.

Unde ori-ce încercare s'a constatat zădarnică, rog a proba aparatul meu. Atrag atențiunea P. T. public asupra faptului, că aparatul meu nu poate fi confundat cu aparatul „Volta“, care atât în Germania, cât și în Austro-Ungaria a fost oficios oprit fiind nefolositor, pe când aparatul meu electro-magnetic prin deosebita-i putere vindecătoare, e în genere cunoscut, apreciat și respândit.

Chiar și ieftinătatea estraordinară a crucei mele electro-magnetice o recomandă cu înțepire.

624 -127

Prețul aparatului mare e Cor. 6.

folosibil la morburii învechite.

Prețul aparatului mic e Cor. 4.

folosibil numai la copii și la femei de constituție foarte slabă.

Locul central principal de vânzare și espedare pentru țeară și străinătate e:

Müller Albert, Budapesta, V., str. Vadász 42./K
colțul str. Kálmán.

Telefon: 440

Telefon: 440

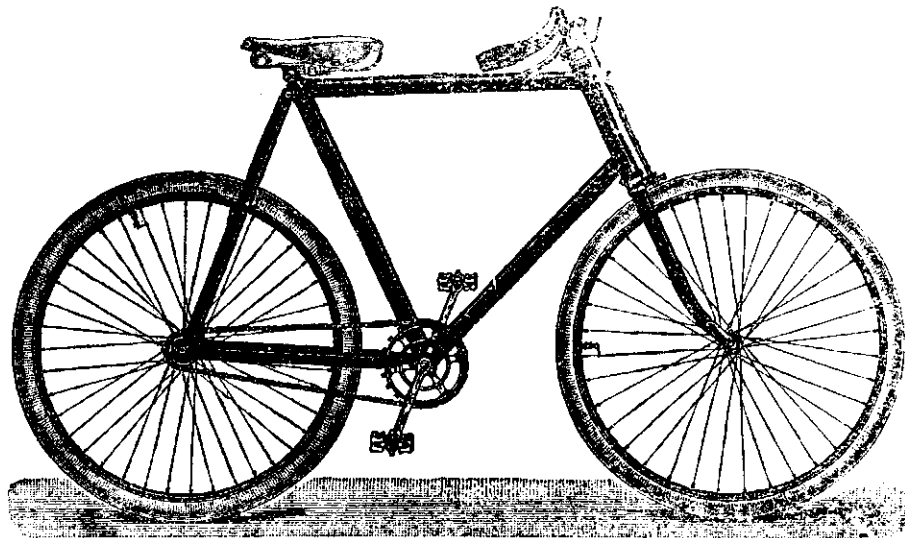
Koch Dániel

ARAD, strada Deák Ferencz nr. 42,
vis à-vis de hotelul „Crucea-albă“.

Mare deposit de biciclete de primul rang, de mașini de cusut și exclusiv deposit de cele mai vestite biciclete

„Puch“.

Primește în lucrare transformarea totală, emailarea în toate colorile, precum și nickelarea a ori-ce biciclete.

Părți constituitoare de biciclete și mașini de cusut, precum și tot felul de fabricate pentru mașini permanent se găsește în magazinul meu.

Biciclete și mașini de cusut se vând cu prețuri favorabile.

Aplicarea la locul lor a sonerelor electrice și a telefoanelor de casă se eșecută cu prețuri foarte avantajoase.

Mare magazin de mașini electrice.
Mare atelier pentru reparaturi.

Comandele din provincă se îndeplinesc cu toată punctualitatea.

733 -35

Cătră stimatul public din Arad și jur!

INVITARE!

la deschiderea de

azi

a expoziției de Crăciun.

Cu distinsă stimă:

Marea Prăvălie Porter Vilmos

Arad, Piața-Libertății.

868 -5

1902 Decembrie 5.